

*Ратовська Світлана Вікторівна,**кандидат педагогічних наук, докторант**РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта)*

Постановка проблеми. Враховуючи потреби часу, вища педагогічна освіта перетерплює значні зміни інноваційного характеру. Вона втрачає свою вузьку спрямованість і починає орієнтуватися на більш широкі знання та вміння, які відкривають шлях студенту не тільки до придбання більш високої професійної кваліфікації, але й до гнучкого пристосування до мінливих умов праці. Саме така опора дозволяє майбутньому вчителю творчо працювати, продовжити освіту та навчання впродовж всього життя. У зв'язку з цим закономірним явищем у педагогічному ВНЗ стають інновації.

Хоча, освітня система педагогічних ВНЗ має „відомий консерватизм, відповідно, спроби зміни окремих її елементів відбуваються повільно, еволюційним шляхом, в єдності традицій та інновацій” (В. Андрущенко [1, с. 4]). Незважаючи на позитивні моменти у багатьох випадках, впровадження інновацій у професійно-педагогічній освіті носить недостатньо продуманий і підготовлений характер, тобто масовість нововведень іноді не тільки не забезпечує підвищення якості освіти, але нерідко призводить до зворотного результату. У більшості випадків це полягає в неузгодженості впровадження локальних змін освітнього процесу з усією освітньою системою педагогічного вищого навчального закладу.

При тому впровадження нововведень в освітній процес дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами майбутнього вчителя в якісно новій професійно-педагогічній освіті, але, у той же час, можуть призводити до нової неузгодженості та посилювати існуючі, неусвідомлювані протиріччя, а отже потребують дослідження та визначення перспектив.

Нормативно-правову базу інноваційних процесів у вищій педагогічній освіті складають: Конституція України, Національна доктрина розвитку освіти, Державна цільова комплексна програма „Учитель”, закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про інноваційну діяльність”, „Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”, „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, „Про наукову і науково-технічну діяльність”, „Про авторське право і суміжні права”, „Про науково-технічну інформацію”, Державна національна програма „Освіта України XXI століття”, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, „Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності”, Нова стратегічна програма європейського співробітництва в галузі освіти і навчання „Освіта і навчання 2020”, „Стратегія інноваційного розвитку України на 2009–2018 р. і на період до 2039 року”.

Аналіз досліджень і публікацій. В Україні осмисленню науково-методологічних засад сучасної філософії освіти, нової освітньої парадигми присвячені дослідження В. Андрущенко, О. Глузмана, І. Зязюна, В. Кременя, В. Кізіми, С. Клепка, Н. Нічкало, М. Романенка та ін. Формування інноваційних засад у підготовці майбутнього педагога за умови удосконалення його самостійної та професійно-практичної діяльності розкриваються у працях Н. Бібік, Л. Даниленко, Н. Кічук, О. Пехоти, О. Савченко, В. Семиченко та ін.. Досліджують особливості впровадження освітніх інновацій у професійно-педагогічну освіту С. Вітвицька, О. Дубасенюк, В. Грибанов, Р. Гуревич, С. Сисоєва, В. Химинець, Л. Хоружа та ін.

У науковій літературі, словниках термін „інновація” розглядається край неоднозначно. Так, у енциклопедії освіти за редакцією В. Кременя „інновація” розглядається як слово, що має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: „власне ідеї та процесу її практичної реалізації” [2, с. 338–340].

Визначення терміну „інновація” на державному рівні дає Закон України „Про інноваційну діяльність”: „Це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноздатні технології, продукція чи послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери” [3].

Протягом останнього десятиріччя (2005–2012 рр) вітчизняними дослідниками зроблені значні кроки вперед у дослідженні і уточненні термінологічного поля освітньої, педагогічної інноватики, у тому числі, визначенню понять „інновація в освіті”, „освітня інновація”, „інноваційний процес”. Так, О. Попова інновації в освіті розглядає як нововведення, що досліджуються у двох планах: широкому (як цілеспрямований і керований процес внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння інновацій) і вузькому (як кінцевий результат реалізації конкретного інноваційного процесу) [4].

Л. Даниленко визначає, що „інновація в освіті є не лише кінцевим продуктом застосування новизни у навчально-виховному й управлінському процесах з метою зміни (якісного покращання) суб'єкта та об'єктів управління й отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а й процедурою їхнього постійного оновлення” [5, с. 14]. Авторка трактує освітні інновації як нововведення, що істотно змінюють результати освітнього процесу, а педагогічні інновації – як такі, які змінюють педагогічний процес. Дослідниця надає класифікацію освітніх інновацій за складовими (педагогічні, науково-виробничі, соціально-економічні), основними компонентами освітнього процесу (педагогічні або навчально-виховні, організаційні або власне управлінські), масштабністю перетворень (масштабні, локальні). Л. Даниленко вказує, що ядром, основою будь-якої інновації є нова ідея; її джерелом – дослідницька діяльність вченого або пошукова практика вчителя, керівника, колективу школи; носієм інновації – творча особистість, експериментатор-дослідник.

Л. Ващенко, аналізуючи термінологічне поле педагогічної інноватики, зазначає, що „інноваційний процес – це цілеспрямована організація творення, впровадження та поширення нового (змісту, засобу, методу, форми, елементу), з метою змін в освітньому середовищі (школи, регіону, держави) та переходу освіти в систему нової якості; управління інноваційними процесами – процес інноваційних змін, що забезпечує взаємозв'язок усіх компонентів системи, ефективність етапів якого досягається шляхом оновлення управлінських функцій, поданих у трьох блоках (стратегічно-цільовому, організаційно-управлінському, соціокультурному) та задоволення потреб особистості в якісній освіті; інноваційне середовище – сукупність нормативно-правових, соціально-педагогічних, психолого-педагогічних та організаційно-управлінських умов, що комплексно дозволяють виявити і забезпечити педагогічну ініціативу, здійснити науково-методичний супровід освітніх новацій” [6, с. 29].

І. Гавриш пише, що „сутність інноваційного підходу до розвитку національних освітніх систем полягає в тому, що визначальним чинником сучасної людини визнається її здатність до інноваційної діяльності та інноваційного типу мислення” [7, с. 18]. У високорозвинених країнах, зазначає дослідниця, отримали визнання дослідницько-

орієнтована педагогічна освіта, програми підготовки „вчителя-вченого”, „вчителя-дослідника”, „вчителя-рефлексивного практика”, але цілісної системи інноваційної педагогічної освіти, яка б виявилася спроможною забезпечити підготовку майбутніх учителів як особистостей із високим інноваційним потенціалом, здатних успішно здійснювати навчання й виховання учнів за інноваційною освітньою моделлю, сьогодні у світі ще не існує [7, с. 19].

В. Докучаєва, досліджуючи теоретико-методичні засади проектування інноваційно-педагогічних систем, визначає, інновацію як процес, а нове як результат, який „подається у вигляді знову створеної інноваційної педагогічної системи, яка, у свою чергу, слугує детермінантою подальших змін для досягнення більш значущих цілей” [8, с. 15].

Обґрунтовуючи підхід до системної класифікації інновацій в освіті, Л. Буркова пише: „Освітні інновації стосуються системи освіти, її структур, освітніх процесів, що в ній відбуваються, тому спрямовані на реалізацію цілей і задач освітнього рівня – поліпшення якості освіти, освітніх послуг. Вони охоплюють всі сторони й процеси, пов’язані з її цією системою та її структурами. Це управлінські, організаційні, економічні, соціальні, культурні, наукові, педагогічні, психолого-педагогічні аспекти й проблеми в освіті” [9, с. 19].

На думку М. Артюшиної інновації в освіті стають необхідною умовою розвитку вищого навчального закладу; впровадження інноваційно-зорієнтованого підходу у професійну підготовку орієнтує майбутнього фахівця не тільки до професійної інноваційної діяльності, а також „до життя в умовах сучасного, динамічного суспільства, забезпечує його становлення як активного суб’єкта змін та інновацій, здатного до самостійної ініціації та реалізації інноваційної діяльності” [10, с. 18]. Дослідниця пропонує комплексну стратегію інноваційного розвитку, яка буде забезпечувати розвиток особистості як суб’єкту інноваційної діяльності на рівні діяльнісного (максимальна реалізація у навчальному процесі інноваційної діяльності, надання навчальному процесу та процесу професійної підготовки творчого, інноваційного характеру), особистісного (забезпечення прояву і розвитку інноваційних особистісних властивостей, навчання людини засобом прояву й вдосконалення своїх переваг і можливостей) та соціального компонентів (створення інноваційного навчального середовища).

Різні аспекти інновацій в освіті як системного утворення, проблеми їх впровадження стали предметом дослідження в ряді вітчизняних кандидатських дисертацій. Так, Л. Петриченко вказує, що „інновація як підсистема цілісної педагогічної системи має сенс, якщо вона гуманістична, спрямована на створення для учнів можливостей для саморозвитку й самореалізації” [11, с. 6].

В. Малихіна, через розмежування освітнього і педагогічного процесу розрізняє сутність понять „освітня інновація” і „педагогічна інновація”, вказуючи, що освітні інновації впроваджуються з метою „якісної зміни мети, структури, змісту, форм і методів навчання, виховання й управління” [12, с. 6].

Лабораторією соціально-психологічних технологій НАПН України досліджуються психотехнологічні складові формування у громадській думці позитивного образу освітніх і суспільних інновацій. Аналізуючи результати проведеного дослідження, О. Петрунко докладає, що „головну інтенцію освітніх інновацій є впровадження в освітній процес з метою його вдосконалення „чогось нового”: 1) нових законів, норм, правил; 2) нового інструментарію (методів, способів, засобів, прийомів); 3) нових змістових одиниць навчання (навчальних предметів, модулів). Проте, як дорослі респонденти (викладачі), так і студентська молодь мають досить приблизні і суперечливі уявлення про цілі і завдання тих інновацій, що наразі впроваджуються в освітньому просторі” [13].

Проведений аналіз російських досліджень доводить, що інновації в освіті необхідна умова розвитку освітньої діяльності суб’єкту. Так, В. Слободчиков, приділяючи увагу впливу змін на особистість, зазначає, що поняття „інновація” охоплює не стільки створення та розповсюдження нововведень або новизни, скільки характеризує зміни у складі діяльності, життя, стилі мислення, які з ним пов’язано [14, с. 5–15].

А. Хуторської у навчальному посібнику для студентів ВНЗ „Педагогическая инноватика” пише, що „лід інноваціями в освіті розуміються нововведення – цілеспрямовані зміни, що вносять в освіту нові елементи, і викликають її перехід з одного стану в інший. Освіта розглядається як соціально, культурно та особистісно детермінована освітня діяльність, у процес зміни (оновлення) якої включений суб’єкт цієї діяльності” [15].

Т. Новікова розуміє „інновацію в освіті” як продукт творчості, який полягає у змінах, володіє новизною і соціальною значимістю, є керованим, проєктованим і контрольованим. Дослідниця визначає, що специфіка інновацій в освіті є в тому, що „предметом” інноваційної діяльності є зміни в особистості, яка „володіє неповторними особливостями і постійно розвивається”; „інновації мають високий ступінь суб’єктивності досліджуваного і оцінюваного предмета (особи) і, як наслідок, непередбачуваність результатів інноваційної діяльності; необхідного прийняття нововведення суспільством, його схвалення; інновація реалізується за допомогою інноваційних проєктів і володіють циклічністю розвитку [16]. Авторка визначає такі основні тенденції, які сприяють розвитку сучасної освіти: становлення відкритого освітнього середовища; індивідуалізований характер освіти, що дозволяє взяти за увагу особистісні характеристики того, хто навчається; утвердження самоосвіти і самонавчання як ведучу форму освіти; компетентнісний підхід, який спирається на генералізоване вміння і самоосвітню готовність і включає практичний контекст, який має певну ступінь універсальності; відкрита, гнучка, індивідуалізована неперервна освіта людини протягом всього життя; глобальність, сутність якої в постійній конвергенції (інтеграції) все ще сутнісно різних освітніх соціумів

Г. Прозументова розрізняє поняття „інновації в освіті” та „освітні інновації”. Досліджуючи освітню інновацію як складову інновацій в освіті, дослідниця характеризує її як „не тільки зміни або нововведення в освіті, але такі зміни, які здійснюються за волею самої людини; зміни, коли людина робить свою освіту предметом особистісної участі, турботи, впливу. Діяльність людини по створенню свого освітнього простору (Я-простору) і є освітньою інновацією, утверджує автор. Дослідниця доводить, що за таких умов освіта починає розглядатися людиною як залежна від нього самого, обумовлена її самої галузь життя, діяльності... Результатом освітніх інновацій виступає не здійснення нововведень, а „визначені, прийняті та створені самою людиною норми і форми освіти, освітній простір, а також сама людина, її зміни, її освіта” [17, с. 5–6].

Як рушійна сила розвитку суспільства, продуктів його діяльності, прогресу в цілому, так і самої людини слово „інновація” дуже багатогранно і складно піддається жорсткій інтерпретації; істотна відмінність між різними визначеннями поняття „освітня інновація” полягає в тому, якого підходу дотримується дослідник. Аналізуючи думки вітчизняних та російських дослідників як ступені пізнання, певний підсумок наукової пізнавальної діяльності, відзначаємо, що поняття „освітня інновація” ще не є усталеним у педагогіці, вітчизняній зокрема.

Мета статті – ознайомити читачів з теоретичними основами впровадження освітніх інновацій у вищому педагогічному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійно-педагогічна освіта являє собою систему підготовки педагогічних кадрів (учителів, вихователів тощо) для загальноосвітньої школи, інших навчально-виховних закладів, педагогічних коледжів, університетів; у широкому розумінні підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів для навчальних закладів усіх типів, включаючи професійно-технічні, середні спеціальні й вищі; сукупність знань,

здобутих у результаті підготовки [18, с. 252]. Водночас вона спрямована на формування нових життєвих установок студента, професійну підготовку сучасної генерації учителів, які можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозувати їх можливі наслідки, здатні до співробітництва, мобільні, з розвиненим почуття відповідальності за долю країни та її молодого покоління.

На шкалі значення інноваційності для визнання суспільної цінності результату діяльності освітня діяльність займає максимальну позицію серед усіх видів суспільної діяльності. Освітня діяльність є тією сферою, в якій мета функціонування визначається як отримання нового, зміни того знання, яке вже існує. Сучасний педагогічний ВНЗ, як освітня структура з посиленою науковою складовою, одночасно є і центром, в якому створюється нове наукове знання. Саме це є відправною точкою циклу розгортання інновацій у педагогічному ВНЗ, де існує розвинута підсистема признання інноваційності результатів освітньої діяльності суб'єктів.

Система вищої педагогічної освіти, як системний об'єкт і як підсистема суспільства здатна історично змінюватися залежно від конкретних етапів розвитку суспільства, а також має і власні механізми стабільності, спадкоємності У відповідності з цією періодично відбувається переорієнтація цілей, функцій і пріоритетних напрямів її розвитку. О. Дубасенюк вказує, що „інновації, які посягають на освітні основи, відторгаються науковим суспільством. Ця подвійність характерна для всієї інноваційної діяльності”. Автор також визначає особливість подвійної спрямованості інновацій в системі професійно-педагогічної освіти: „зміни не тільки в системі власне педагогічної підготовки, але й обов'язково врахування змін, що відбуваються у всіх типах навчальних загальноосвітніх закладах, а також історико-педагогічних тенденцій у цій сфері” [19, с. 15].

Історію походження інновацій у вітчизняній професійно-педагогічній освіті пов'язують з періодом зародження експериментальної педагогіки (2-а пол. XIX ст.), науки про вивчення психологічних особливостей дитини, новітніх форм і змісту її навчання й виховання методами наукового пошуку [19, с. 16].

Період розвитку інноваційно-педагогічної сфери першої пол. XX ст. О. Савченко назвала етапом піднесення педагогічних систем гуманістичної спрямованості (М. Монтессорі, Р. Штайнер, С. Френе та ін.). Новаторськими ідеями цієї сфери стає розвиток комплексів інноваційного типу „науковий центр – експериментальна школа”, „університет – експериментальна школа”. Традиції української етнопедагогіки, реформаторські ідеї зарубіжної школи стали джерелом формування національної освітньої парадигми цього часу. Інноваційні пошуки 20-30 років XX ст. формувалися в умовах утвердження класових цінностей, розгорталася на основі експериментальної педагогіки у напрямі створення рефлексології та педології (О. Залужний, В. Протопопов, І. Соколянський); концепції естетизації особистості (Я. Мамонтов); індивідуалістичної освіти (О. Музиченко); прагматичної педагогіки (Б. Манжос); вільного трудового виховання (Я. Чепіга); національного виховання (В. Дурдуківський).

Починаючи з 50-х до кінця 80-х років XX ст. інноваційні процеси почали широко досліджуватися в освіті різних країн, в тому числі і в Україні, причому в основному базувалися на концептуальних і методичних засобах культурної антропології. В Україні формується педагогічна система А. С. Макаренка, основними ідеями якої стало: формування радянської людини-комуніста в умовах соціалістичного середовища; колективістське виховання; свідомо дисципліна; поєднання поваги і відповідальності та ін. Знаходять своє відображення у підготовці майбутнього вчителя гуманістичні ідеї В. О. Сухомлинського про необхідність піднесення людини як найвищої соціальної цінності, формування національної і людської гідності, розвиток творчих здібностей особистості на основі партнерської суб'єкт-суб'єктної взаємодії та етичних цінностей [19].

У часи СРСР „система вищої педагогічної освіти виконувала, насамперед, функцію професійної підготовки, розподілу трудових ресурсів, а вже вторинне – освіти, при тому в університетах професійна підготовка вчителя відрізнялась від підготовки у середніх педагогічних закладах та педагогічних інститутах дослідницьким характером, доповнювалась продуктивними функціями – генеруванням нових знань, технологій, засобів їх отримання та розповсюдження, вирішенню інноваційних завдань” (Л. Губерський [20, с. 81–83]).

Інноваційні зміни кінця 80-х років – початку 90-х років потребували ціннісних змін, ломки структур і норм організації. Розвиваються такі наукові концепції: традиційна (оволодіння базовими знаннями, вміннями і навичками; вивчення і засвоєння академічних знань), раціоналістична (опора на знання як упорядковану сукупність об'єктивних фактів на основі створення ефективної та всебічно розробленої технології) та гуманістична (необхідна умова для особистісного самовираження, самоствердження людини, можливість найбільш повно й адекватно відповідати природі людського „Я”).

У кінці XX – початку XXI ст. глобалізаційні трансформації, екологічні проблеми, полікультурні тенденції у світі сприяли запровадженню радикальних змін і у вітчизняній професійно-педагогічній освіті. Україна, по мірі становлення демократичного суспільства, стає активним учасником міжнародних процесів спрямованих на модернізацію освіти.

В. Паламарчук визначає, що генетично виникнення інновацій пов'язано із трансформаціями в суспільстві, реформами, прогресивними рухами, сплесками сонячної активності (за Чижевським), процесами в ноосфері (за Вернадським). Тенденція розповсюдження інновацій полягає в тому, що освіта, за законами синергетики поглинає інновації і змінюється лише частково (структурно, функціонально, змістовно). Тому „необоротної стабілізації” педагогічного середовища не відбувається. Інновація далеко не завжди реалізується. Це залежить від багатьох чинників (соціальних, політичних, економічних, психологічно-педагогічних, особистісних, гігієнічних та ін.) [21].

Сучасні вітчизняні дослідники С. Вітвицька, О. Дубасенюк, В. Грибанов, Р. Гуревич, С. Сисоєва, В. Химинець, Л. Хоружа. Акцентують увагу на особливостях впровадження освітніх інновацій у професійно-педагогічну освіту. Теоретичний аналіз сучасних досліджень згаданих авторів дає змогу визначити, що утвердження пріоритету інноваційного розвитку вищої педагогічної освіти засновано на модернізації всіх складових системи (змісту, педагогічних технологій, оцінювання навчальних досягнень студентів, підготовки педагогічних кадрів для викладання у педагогічному ВНЗ, управління, фінансування тощо); нормативного забезпечення інноваційної політики галузі; формуванні інфраструктур, які підтримують та координують інноваційні процеси. Інновації у педагогічному ВНЗ передбачають:

а) створення електронної бази даних про інновації у вищій освіті, організація науково-дослідницьких (фундаментальних і прикладних) та навчально-методичних робіт з проблем професійної освіти; б) вивчення, узагальнення та поширення кращого вітчизняного, європейського та світового досвіду в цій сфері; в) організація і проведення наукових конференцій, семінарів, різноманітних тренінгових курсів з інноваційних методик викладання гуманітарних та природничо-математичних дисциплін для професійного загалу.

Створення та освоєння нових концепцій, технологій навчання з посиленою організацією самостійної роботи студентів розуміється не стільки як реалізація в освіті антропологічних і філософських концепцій людини і культури, що було характерно для другої половини минулого століття, скільки як відповідь на виклики часу, враховуючи вимоги ринкової економіки й сучасні цивілізаційні процеси – підготовку майбутнього вчителя до самоосвіти, навчання впродовж всього життя.

Взагалі існують такі класифікаційні критерії оцінки нововведень у педагогічному ВНЗ: масштаб перетворень ВНЗ (нововведення можуть здійснюватися на рівні факультету або всього закладу, охоплювати структуру управління, форми організації навчально-професійної та науково-дослідної діяльності студентів, освітні технології, сферу міжнародної співпраці тощо); ступінь глибини перетворень, що здійснюються (це стосується всіх елементів і ланок ВНЗ – навчальних дисциплін, діяльності викладачів та студентів, організацію відбору абітурієнтів, створення університетських комплексів); ступінь новизни за чинником часу (нововведення можуть класифікуватися, як ті, що заміщають, відмінюють, відкривають та ретровведення; це може стосуватися заміни застарілої літератури, технічних засобів навчання або припинення діяльності якоїсь підструктури ВНЗ, відкриття нових спеціальностей і разом з цим відновлення закладом чогось забутого, але необхідного в наш час).

Освітній процес у педагогічному ВНЗ включає традиційні та інноваційні риси. Найчастіше ці компоненти протиставляють один одному, порівнюють. У дослідженні ми їх розглядаємо спільно. У цьому контексті принцип додатковості Н. Бора може бути використано в якості методологічного принципу: інноваційні процеси, які виникають, повинні розглядатися у взаємоконстативному сенсі [22]. Перетворення в освіті є процесом внесення в неї більш або менш значущих інновацій, тобто інноваційним освітнім процесом ініціювання перетворень, розробки, розповсюдження інновацій.

Поняття „інноваційний процес” визначається як ключове у системі понять інноватики. У методології інноватики А. Хуторським підкреслюється єдність трьох складових інноваційного процесу: створення, освоєння, використання і розповсюдження нововведень. Однією з головних особливостей інноваційного процесу є його циклічний характер, що виражається в такій структурі етапів, які проходить нововведення: виникнення, швидке зростання в боротьбі з опонентами, зрілість, освоєння, поширення, насичення, рутинізація, криза, фініш [23].

Інноваційні процеси у педагогічному ВНЗ розглядаються в трьох основних аспектах: соціально-економічному, психолого-педагогічному, організаційно-управлінському. Від цих аспектів залежить загальний клімат, умови, в яких інноваційні процеси відбуваються. Мета інноваційного процесу полягає у „формуванні особистості, яка здібна зайняти самостійну позицію по відношенні до зовнішніх умов – умов невизначеності сучасного суспільства” [24, с. 5]. З боку педагога інноваційний освітній процес визначається як єдність навчання і виховання, з боку вихованця – засвоєння знань, практичних дій, виконання навчальних дослідницько-перетворюючих, пізнавальних завдань, а також особистісних та комунікативних тренінгів.

Аналіз різних визначень поняття „інноваційний процес” дозволяє зробити висновок про те, що в будь-якому випадку специфічний зміст інноваційного процесу становить внесення змін в існуючу систему освіти, освітній процес, освітні технології, що дозволяє отримувати нові, більш ефективні результати освіти, що мають практичне застосування.

В інноваційному процесі відбувається інноваційна діяльність суб'єктів освітнього процесу. „Інноваційна діяльність” – комплекс заходів для забезпечення компонентів освітнього процесу на тому чи іншому рівні освіти, а також сам процес. К основним функціям інноваційної діяльності відносяться зміни компонентів освітнього процесу: сенсу, мети, змісту освіти, форм, методів, технологій, засобів, системи управління тощо. І. Дичківська розглядає інноваційну діяльність як складний і багатоплановий феномен, що своїм змістом охоплює процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, на переведення його в якісно новий стан; системну діяльність щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції і дії, спрямовані на одержання нових знань, технологій, систем [25, с. 248]. З огляду визначеного, „інноваційна діяльність” – комплекс дій здійснюваних суб'єктами інноваційного процесу для ефективного забезпечення його організації, функціонування й управління.

Звертаючись до праць сучасних дослідників, погоджуючись з В. Химинець, розглядаємо інноваційну освітню діяльність як таку „діяльність, яка пов'язана з формуванням особистості в процесі своєї освіти” [26].

Метою інноваційної освітньої діяльності є створення нової якості у людини, яка є ціннісною для життя у постіндустріальному, інформаційному суспільстві: професіоналізм, технологічність, навчаємость, креативність, емоційний інтелект, самоорганізація, управлінські навички, яка формується в освітньому просторі. Результатом інноваційної освітньої діяльності – є формування інноваційної людини.

Теоретичний аналіз досліджень, проведених в Україні, Росії, дає можливість визначити, що освітня інновація – це, насамперед, нововведення в освітньому процесі (мета, зміст, структура, форми, методи, засоби, технології навчання, виховання, управління), ядром якого є нова освітня ідея, що реалізується внаслідок експериментальної діяльності; її носієм є творча особистість. Результатом впровадження освітніх інновацій у педагогічному ВНЗ стає створення освітнього простору (Я-простору) майбутнім вчителем. Така спрямованість діяльності суб'єкта визначається як суто важлива і необхідна.

В освітньому процесі нова ідея „визріває” до конкретного продукту, технології або послуги та поширюється в інноваційній освітній практиці, саме такий освітній процес можна назвати інноваційним.

Системний підхід до розгляду поняття „освітня інновація” як динамічної цілісної системи, яка має множинну зв'язків, складну структуру, що взаємодіє із середовищем, розкривається в цілісності його компонентів, зв'язків, структурі, ієрархичності, управлінні, цілеспрямованості. У концепції С. Фреєман поняття „система інновацій” використовується на макrorівні, тобто з метою здійснення аналізу національної системи інновацій. Система інновацій розглядається автором як мережа інститутів в суспільній та приватній сферах, чия діяльність і взаємодія ініціюється, модифікує, поширює нові технології [27]. Так як ні один із суб'єктів освітнього процесу у педагогічному ВНЗ не ізольований у своїй інноваційній діяльності, зв'язки і процеси обміну між ними стають вирішальними факторами досягнення успіху. Важлива теоретична проблема, яка ставить при системному підході, та, що освітні інновації генеруються не тільки на рівні окремого педагогічного ВНЗ, вони є також його складними моделями взаємодії. Ефективний процес упровадження освітніх інновацій дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами у якісно новій професійно-педагогічній освіті.

Висновки з даного дослідження. Отже, теоретичним аналізом наукових джерел визначено сутність упровадження освітніх інновацій у педагогічних ВНЗ. Суспільству потрібні творчі фахівці, а це передбачає творче засвоєння сучасних знань. Для цього стає актуальним пошук нових підходів, які б забезпечували необхідний результат освіти майбутнього вчителя, а саме оволодіння навичками навчання і освіти впродовж всього життя. Це неможливо досягти без інноваційної діяльності суб'єктів педагогічного ВНЗ, організації ефективної самостійної роботи студентів з оволодіння знань. Завдяки освітнім інноваціям створюється інноваційна освіта, і кожним суб'єктом освіти досягаються нові результати, які саме для них мають ціннісне значення: для майбутнього вчителя – отримує якісну, ціннісну для нього освіту для здійснення майбутньої професійної діяльності; для викладача – смислову цінність у викладацькій діяльності. Активні і освічені громадяни, які спроможні спільно створити нову модель вітчизняної економіки, сприяють успіху держави в глобальному вимірі. Теоретичним аналізом вітчизняних досліджень визначено значний рух у дослідженні інноваційних

процесів в освіті, становленні нової галузі знань – освітньої інноватики, та посилення уваги з підготовки педагогічних кадрів до інноваційної діяльності.

Перспективи подальших розвідок дослідження спрямовані на визначення особливостей проведення, розробку методичного забезпечення педагогічної експертизи з метою оцінки сучасного стану та подальшого супроводу інноваційного розвитку педагогічного ВНЗ.

Резюме. У статті розглянуто теоретичні засади впровадження освітніх інновацій у педагогічних вищих навчальних закладах України. На основі розгорнутого теоретичного аналізу наукових досягнень автором визначено сутнісні особливості оволодіння освітою майбутнім учителем; зосереджено увагу на особливостях сучасної професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя; представлено характерні особливості впровадження освітніх інновацій у вітчизняну педагогічну вищу освіту з урахуванням історичного розвитку країни; досліджено особливості визначення понять „інновація”, „освітня інновація”, „інноваційний процес”; доведено, що освітня інновація є базою для здійснення цілеспрямованих і керованих нововведень у вітчизняній вищій педагогічній освіті.

Резюме. В статье рассмотрены теоретические основы внедрения образовательных инноваций в педагогических высших учебных заведениях Украины. На основе развернутого теоретического анализа научных достижений автором определены существенные особенности овладения образованием будущим учителем; обозначены особенности современной профессионально-педагогической подготовки будущего учителя, представлены характерные особенности внедрения образовательных инноваций в отечественное педагогическое высшее образование с учетом исторического развития страны; исследованы особенности определения понятий „инновация”, „образовательная инновация”, „инновационный процесс”; доказано, что образовательная инновация является базой для осуществления целенаправленных и управляемых нововведений в отечественном высшем педагогическом образовании.

Summary. The article is described the theoretical basis of the implementation of educational innovations in Ukrainian pedagogical higher educational institutions. On the basis of a detailed theoretical analysis of the scientific approaches the author defines the essential features of mastering learning of the future teacher; marks features of modern vocational and educational training of future teachers; gives characteristic features of the implementation of educational innovations in Ukrainian pedagogical higher education to the historical development of the country; studies concepts such as „innovation”, „educational innovation”, „innovative process”, proves that educational innovation as the basis for the implementation of targeted and controlled innovations in national higher teacher education.

Література

- Андрущенко В. П. Университетское образование XXI столетия: прогностический анализ / В. П. Андрущенко // Весті БДПУ. – Серія 1. Педагогіка. Психологія. Філологія. – № 4(62). – 2009. – С. 3–5.
- Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
- Закон України „Про інноваційну діяльність”: Затверджено Указом Президента України від 4.07.2002 р. № 40–IV // Урядовий кур’єр. – 2002. – 7 серпня (№ 143).
- Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті / Олена Володимирівна: автореферат дисертації ... доктора педагогічних наук із спеціальності 13.00.01. – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди. – 32 с.
- Даниленко Л. І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю у загальноосвітніх навчальних закладах / Даниленко Лідія Іванівна : автореф. дис... д. пед. н. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – К., 2005. – 43 с.
- Ващенко Л. М. Система управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону / Людмила Миколаївна Ващенко: автореф. дис... д. пед. н. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – К., 2006. – 46 с.
- Гавриш І. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності / Ірина Володимирівна Гавриш: автореф. дис... д. пед. н. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Луганськ, 2006. – 46 с.
- Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем / Вікторія Вікторівна Докучаєва: автореф. дис... д. пед. н. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Луганськ, 2007. – 46 с.
- Буркова Л. В. Класифікація інновацій в освіті / Л. В. Буркова // Теорія і методика управління освітою: Електронне наукове фахове видання. – Вип. 4. – К., 2010. – С. 18–24.
- Артюшина М. Сутність та особливості інноваційно-зор’янтованого підходу у сучасній вищій освіті / М. Артюшина // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Гол. ред.: Мартинюк М. Т. – Умань : П. П. Жовтий О. О., 2009. – Ч. 3. – С. 15–23.
- Петриченко Л. О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 „теорія та методика професійної освіти” / Лариса Олексіївна Петриченко; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2007. – 22 с.
- Малихіна В.М. Організаційно-методичне забезпечення управління інноваційною діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів в умовах великого міста: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 „загальна педагогіка та історія педагогіки” / Валентина Михайлівна Малихіна; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. – Київ, 2005. – 23 с.
- Петрунько О. Освітні інновації в Україні : причини неефективності та можливості оптимізації / О. Петрунько // Теорія і методика професійної освіти [електронне фахове видання]. – К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – 2010.
- Слободчиков В.И. Инновации в образовании: основания и смысл / В.И. Слободчиков // Исследовательская работа школьников. – 2005. – № 3. – С. 5–15.
- Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 256 с.
- Новикова Т. Г. Теоретические основы экспертизы инновационной деятельности в образовании: Монография / Татьяна Геннадьевна Новикова. – М.: АCADEMIA, АПК и ПРО, 2004. – 247 с.
- Експертиза образовательных инноваций / под ред. Г. Н. Прозументовой. – Томск, 2007. – 127 с.
- Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.

19. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 564 с.
20. Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації: збірник наукових праць / відп. ред. А. С. Конверський, Л. О. Шашкова. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2011. – 303 с.
21. Паламарчук В. Ф. Першооснови педагогічної інноватики / В. Ф. Паламарчук. – К.: Освіта України, 2005. – Т. 2 – 504 с.
22. Блейхер О.В. Взаимодействие инновационных образовательных процессов как необходимое условие модернизации образования при становлении постиндустриального общества // Управление общественными и экономическими системами: многопредмет. науч. журн. / ФГОУ ВПО „Госуниверситет-УНПК” – Электрон. журн. – Орел: ОрелГТУ, 2011. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://bali.ostu.ru/umc>
23. Хуторской А. В. Теоретико-методологические основания инновационных процессов в образовании / А. В. Хуторской // Интернет-журнал „Эйдос”. – 2005. – 26 марта. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0326.htm>.
24. Витвицкая Л. А. Развитие взаимодействия субъектов образовательного процесса университета: автореф. дис... д. пед. н. 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / Лариса Антоновна Витвицкая; Оренбургский государственный университет. – Оренбург, 20012. – 42 с.
25. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
26. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.
27. Freeman C. The National System of Innovation in Historical Perspective / C. Freeman – Cambridge Journal of Economics.– 1995. – № 19. – p. 5–24.